

ეკა რუსიეშვილი,  
სტუ-ს დოქტორანტი

ასეთი ვარირება განპირობებულია ლინგვისტური, ექსტრალინგვისტური და ფიზიოლოგიური ფაქტორებით. ლინგვისტური თვალსაზრისით, იგი დაკავშირებულია იმასთან, რომ ერთი ბგერა წერილობით შეიძლება სხვადასხვა ასოების კომბინაციით გამოისახოს. ცხადია, რომ მრავალი დანერილობა, რომელიც შეესაბამება პრესკრიპციულ ორთოგრაფიულ ნორმას, წარმოადგენს ორთოგრაფიის მორფოლოგიური, ეტიმოლოგიური ან ტრადიციული ისტორიული პრინციპების რეალიზაციას, რომელიც სინქრონულ დონეზე ნაკლებადაა გააზრებული ენის მატარებლების მიერ.

ექსტრალინგვისტური ფაქტორი იმაში გამოიხატება, რომ დანერილობა ხშირად ექვემდებარება მომხმარებელთა სწრაფვას სიახლისადმი, ნოვატორობისადმი, ერთგვარი ინოვაციური საქმიანობისადმი. როგორც უკვე ითქვა, ინტერნეტი ერთგვარ სიახლედ აღიქმება და მისი მომხმარებლები თავად ქმნიან “თამაშის წესებს” ამ ვირტუალურ სივრცეში.

მოძრაობის ფიზიოლოგიის თვალსაზრისით, რეპლიკების აკრეფა კლავიატურაზე გამოცდილ მომხმარებლებთან ავტომატიზებულ ჩვევას წარმოადგენს, რის გამოც მოძრაობები ბეჭდვისას გაუტნობიერებელია, რადგან კონტროლდება არა წამყვანი, არამედ ფონური დონეებით.

ამ ფაქტორების ურთიერთქმედების გამო ხდება ენაში დაშვებული გრაფიკული ვარიანტების თავისუფალი მონაცვლეობა - მომხმარებელს შეუძლია ერთ შემთხვევაში გამოიყენოს დანერილობის ერთი ფორმა, ხოლო რამდენიმე სტრიქონის შემდეგ - სხვ. ამის შედეგად, ინტერნეტ-შეტყობინებებში გამოყენებული მრავალი გრაფიკული ვარიანტი სიტყვების დანერილობის გამარტივების საშუალებას იძლევა. ამას შეიძლება ბგერების დანერილობის ვარიანტების კონვერგენცია ვუნოდოთ.

ინგლისურენოვანი ჩატები გვანჯდის მდიდარ მასალას ისეთი მოვლენის კვლევისათვის, რასაც ბგერების დანერილობის კონვერგენცია ვუნოდოთ. მას საფუძვლად უდევს ის ფაქტი, რომ ინგლისურ ენაში ერთი და იგივე ბგერა შეიძლება სხვადასხვანაირად ჩაიწეროს. ასე, მაგალითად დიფტონგი [აი] შეიძლება გადმოიცეს ასო ი-თი ღია მარცვალში, ასევე ასოთა შეთანხმებით igh (შეადარე: time და light). შეიძლება ვამტკიცოთ, რომ ერთი დანერილობის შეცვლა მეორეთი მყარადაა დამკვიდრებული ინგლისურ ენაში, რადგან იგი არ შექმნილა ჩატების ენის განვითარების შედეგად, არამედ მის გამოგონებამდე არსებობდა. აშშ-ში დიდი ხანია იშვიათობას აღარ წარმოადგენს სასტუმროების რეკლამირება “\$5 per nite” ტიპის აბრევით (ერთი ნომრის ფასი 5 დოლარი ერთ

ღამეში). ეს ომოფონია დიდი ხანია გამოიყენება ინგლისურენოვან მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებსა და რეკლამაში და, როგორც ჩანს, იქიდანაა ნასესხები ჩატების მონაწილეების მიერ როგორც გრაფიკული კოდის გამარტივების ერთ-ერთი საშუალება.

ინგლისურენოვან ელექტრონულ დისკურსში ყველაზე პოპულარულია სიტყვების: night და tonight გადმოცემა, შესაბამისად, ნიტე და ტონიტე-თით. სიტყვების ამგვარი დანერილობის გამოყენება შესაბამის ჯგუფში 30% შეადგენს.

იმასთან დაკავშირებით, რომ ინგლისური ენისათვის ბგერების გრაფიკული გადმოცემის საშუალებების კონვერგენცია სიახლეს არ წარმოადგენს, ენას გააჩნია უკვე ჩამოყალიბებული, მზა ფორმები. ამიტომაც ინგლისურენოვანი ჩატების მონაწილეები უფრო ხშირად სარგებლობენ ამ მზა ფორმებით და არ ქმნიან ამ პრინციპზე აგებულ ახალ ფორმებს.

უშუალოდ ინგლისურენოვანი ჩატების მონაწილეთა მიერ შექმნილი ბგერების გადმოცემის საშუალებებიდან აღსანიშნავია:

#### მონოფტონგები.

ბგერა [ა].

ინგლისურ ენაში ამ ბგერას შეესაბამება რამდენიმე ორთოგრაფიული დანერილობა. წერაში იგი შეიძლება გადმოიცეს უმახვილო პოზიციაში მყოფი ასოებით e, a, u, o, i. ამიტომაც ჩატში მომხმარებლები ხშირად ურევნ ალნიშნული ბგერის გადმოცემის ხერხებს. ასე, მაგალითად, ერთ-ერთი მომხმარებელი სიტყვა ponda-თი (3) ცვლის ჩატის ერთ-ერთი მონაწილის პოუნდერ-ის ფსევდონიმს. სიტყვის ბოლოში a ასოს გამოყენება ადეკვატურად გადმოსცემს ამ სიტყვის წარმოთქმას - [ˈpɒndə].

შევნიშნავთ სიტყვის - character -ის დანერილობის ცვლილებას, -er იცვლება -or-ით. ეს ორი მორფემა ხშირად გამოიყენება სიტყვის ბოლოში და გადმოსცემს ერთსა და იმავე ბგერას [ə]-ს, რის გამოც ენის მატარებელს ამა თუ იმ სიტყვის დასაწერად სხვა გზა არ რჩება, გარდა იმის უბრალო დამახსოვრებისა, როდის დაიწეროს -er და როდის -or. ამიტომაც არაფერია გასაკვირი იმაში, რომ მომხმარებლები თავიანთ შეტყობინებებში ურევნ ამ ორ მორფემას. იგივე მოვლენასთან გვაქვს საქმე

ასევე -om-ის -um-ით შეცვლისას (ბლოსუმ ბლოსომ ნაცვლად), -an-ის -en-ით შეცვლისას (თარზენ თარზან -ის ნაცვლად), -a-ის -u-თი შეცვლისას (შადდუმ შადდამ ნაცვლად) - ყველა შემთხვევაში, უმახვილო ხმოვნები წარმოითქმება, როგორც ə [ˈblɒsəm, ˈtɑːrən, ˈsɑdəm].

შეიძლება დავაკვირდეთ, მომხმარებლები თუ რო-

გორ გამოსახვევს გრაფიკულად ოპოზიციის [æ] - [e] ნეიტრალიზაციას [ə] არქიფონემის სასარგებლოდ, რომელსაც ადგილი აქვს უმახვილო პოზიციაში: I was young than (I was young then) (8).

ბგერა [a:].

ინგლისურ ენაში ბგერა [a:] სხვა ხერხების გარდა შეიძლება გრაფიკულად წარმოდგენილი იქნას ალლ შეთანხმებით (როგორც ცალს) და, იშვიათად, როგორც -al (როგორც Almighty-ში). ელექტრონული ურთიერთობებისას შეინიშნება, რომ მომხმარებლები ბეჭდავენ სიტყვა all-ს (ყველა) უკანასკნელი ასოს გარეშე, რომელიც ხშირად გამოიყენება იმ შემთხვევაში, როცა ადამიანს სურს მიმართოს ჩაბის ყველა მონაწილეს ერთდროულად: nite al (Good night, all).

ბგერა [A].

ინგლისურ ენაში იგი შეიძლება გადმოიცეს ასოთა შენაერთით oo (blood, bloody [ˈblʌd, ˈblʌdi]), ou (rough, cousin [ˈɹʌf, kʌz(ə)n]), ასევე ასო u-თი დახურულ მარცვალში (must, sun [mʌst, sʌn]). მოცემულ შემთხვევაში მომხმარებლები ასევე ისწრაფვიან დაწერილობის გამარტივებისაკენ, რისთვისაც სამივე ვარიანტში [A] ბგერის გადმოსაცემად იყენებენ ასო u-ს. ამ მაგალითებში ჩვენ ვხედავთ შემდეგი სიტყვების გადმოცემის ხერხებს: love-ის - Luv, Boody-ის - Blud-dee, სიტყვიდან cousin შემოკლების ვარიანტს - cuz. ყურადღება უნდა მიექცეს იმას, რომ მოცემულ შემთხვევაში გამონათქვამის ავტორი, ტრადიციული დაწერილობის საპირისპიროდ muddy, risky და ა.შ. ტიპის ზედსართავი სახელების ბოლოში იყენებს [i]-ს ასოთშენაერთის ee-ს სახით (როგორც, მაგალითად, seek, peel), რომელიც გამოიყენება [i:] ბგერის გადმოსაცემად.

ბგერები [u:] და [u].

ბგერა [u:]-ის გადმოსაცემად შეიძლება გამოყენებულ იქნას ასო o (როგორც სიტყვაში მოვე [mu:v]), ასევე შენაერთი oo (როგორც სიტყვაში look[lʊ:k], ტოო [tu:]). გარდა ამისა, როგორც გრძელი, ასევე მოკლე ბგერები შეიძლება თვისებრივ რედუქციას დაექვემდებაროს არქიფონემა /ə/-ს სასარგებლოდ. ამ ორი ფაქტორის ზემოქმედებით, სავარაუდოდ, ჩატებში შესაძლებელია oo-სა და o-ს ურთიერთმონაცვლეობა: our police are not to bad da, პირიქით, they don't need too (They don't need to).

#### დიფტონგები.

დიფტონგებს შორის ტრანსფორმაციას ყველაზე ხშირად ექვემდებარება წერაში [əu] ბგერის გადმოცემის საშუალებები - დიფტონგების არასტანდარტული დაწერილობის 83 %, ყველაზე ხშირად ეს გვხვდება სიტყვებში no და oh: naw, aw. საჭიროა აღინიშნოს ისიც, რომ ინგლისურ ენაში ასოთშენაერთი ან, რომელსაც ხშირად იყენებენ მომხმარებლები, ინგლისური გრაფიკის კანონების თანახმად, გადმოსცემს ბგერას [a:]. კვლევის ამ ეტაპზე რთულია იმის თქმა, თუ რა უბიძგებს ქსელის მომხმარებლებს o-ს ანით ჩანაცვლებისკენ. შესაძლოა ეს, ისევე როგორც სხვა ბევრ შემთხვევაში იყოს სწრაფვა თავისუფალი მონაცვლეობისაკენ და ორთოგრაფიულ წესებზე

უარის თქმა, საკუთარი წესების შექმნის მცდელობა, რომელიც ხშირად ეფუძნება სხვებისგან გამორჩეულობის სურვილს.

ზოგიერთი მაგალითები წარმოადგენს ერთეულ შემთხვევებს, რომლებიც, ამისდა მიუხედავად, ჩვენი მოსაზრებით, ასევე იმსახურებს ყურადღებას, რადგან წარმოადგენს ომოფონიაზე დაფუძნებული ენობრივი თამაშის მაგალითებს. მაგალითად გამონათქვამის ავტორი ცვლის -wear-ს -ware-თი ამ სიტყვების ფუძეთა [weə] ომოფონიის გამო, ან თამაშობს სიტყვებით და წარმოქმნის ახალ სიტყვას ამგვარი ანალოგიით სოფტწარე (პროგრამული უზრუნველყოფა) და hardware (მყარი დისკი, აპარატურა): I was in my underwear (I was in my underwear).

მხოლოდ კონტექსტიდან ხდება გასაგები, რომ არის პასუხი კითხვაზე მოსაუბრის სქესობრივი კუთვნილების შესახებ — Are you m/f? (are you male or female). პასუხი მოცემულია უჩვეულო ფორმით: eye be m. მოცემულ შემთხვევაში, სავარაუდოდ, eye (თვალი) გამოიყენება I-ს (მე) ნაცვლად — ამ შემთხვევაში, ავტორი თამაშობს ამ ორი სიტყვის ომოფონიით [ai]. შემდგომ, ზმნის — to be (am) — შესაბამისი ფორმის მაგივრად მომხმარებელი იყენებს ინფინიტივ be-ს, მამრობითი სქესი ისევე, როგორც კითხვაში, აღინიშნება m- ასოთი, რომლის ალფაბეტური დასახელებაცაა [em]. გაუგებარია, შემთხვევითია თუ არა მოცემული ფრაზის ომოფონია კომპიუტერების გამომშვეები ფირმის აბრევიატურასთან IBM [აი ბი ემ ]. შესაძლოა, ინფინიტივი be აქ ავტორის მიერ სწორედ ამ მიზნით იყოს გამოყენებული.

-s-ის და -s-ის გამოყენება. ძალზე ხშირად კვლევის კორპუსში გვხვდება არსებითი სახელების მრავლობითი რიცხვის ფორმების გრაფიკული ვარიანტები: the video's are for classes; suddam's son's; 200 bodys; lots of good men and woman.

ზემოთ ხსენებულ ყველა შემთხვევაში შეინიშნება მრავლობითი რიცხვის გრაფიკული მარკირების ვარიანტულობა, რომელიც დაკავშირებულია "s" მორფემის ომოფონიასთან, რომელიც, წესისამებრ, გამოიყენება ამ მიზნით და -s მორფემის ომოფონიასთანაც (კუთვნილებითი ბრუნვის მარკერი). თუმცა, ვარიანტულობა ხელს არ უშლის არსებითი სახელების აღქმას მრავლობითი რიცხვში. მოცემულ შემთხვევაში მონაწილეები იყენებენ ენის არსებულ სიჭარბეს — მრავლობითი რიცხვი გამოიხატება არა მხოლოდ -s დაბოლოებით, არამედ ზმნის ფორმით მრავლობითი რიცხვში, ასევე კონტექსტით, ამიტომაც მიიღწევა მიზანი — წერილობით სიტყვის ბგერითი სახის გადმოცემა იმგვარად, რომ მომხმარებელი ინარჩუნებს გამონათქვამის ინფორმაციულ და კომუნიკაციურ წარმატებულობას. მაგალითებში შეინიშნება მრავლობითი რიცხვის ფორმის წარმოების წესებისგან გადახვევა, რაც ხელს არ უშლის მოცემული სიტყვების ერთმნიშვნელოვნად აღქმას: bodys (bodies); lots of good men and woman (Lots of good men and women). არსებითი სახელების მრავლობითი რიცხვის წარმოების ასეთი ხერხები შეიძლება აიხსნას პირ-

ველ რიგში იმით, რომ მომხმარებლები, ინტერნეტში ყოფნისას, ნაკლებად კრიტიკულად არიან განწყობილი სხვადასხვაგვარი ენობრივი ინოვაციების მიმართ, ვიდრე ინტერნეტს მიღმა და ხშირად იღებენ ბევრ რამეს იქიდან, რაც ინტერნეტის წარმოშობამდე ერთმნიშვნელოვნად მიიჩნეოდა უხეშ გრამატიკულ მეცდომად.

### გამოყენებული ლიტერატურა

1. Гак В.Г. Структура языка и лингвистическая теория // Современные проблемы романистики: прагматика, семантика, синтаксис: Тезисы докладов VI всесоюзной конференции по романскому языкознанию. Том I. - Москва - Воронеж, 1991.
2. ლებანიძე გ. კომუნიკაციური ლინგვისტიკა, თბილისი, 2004.
3. Wallace St. Figure and Ground: the Interrelationship of Linguistic Categories / Tense - Aspect: between semantics and pragmatics: Containing the contributions to a Symp. on tense and aspect, held at UCLA, May 1979 / Ed. By Hopper P.J. - Amsterdam; Philadelphia (PA): Benjamins, 1982. - IX, 350 p. - (Typological studies in lang. (TSL); Vol.1).

### რეზიუმე

საკვლევ ენაში ორთოგრაფიის მორფოლოგიური, ტრადიციულ-ისტორიული და ეტიმოლოგიური პრინციპები სუსტად მოტივირებულია. სინქრონულ დონეზე ამ პრინციპების გამოყენება განაპირობებს ენაში გრაფიკული ასიმეტრიის არსებობას. ამის შედეგად ჩატების ენაში შეინიშნება ბევრათა გრაფიკული ფიქსაციის საშუალებათა კონვერგენცია, რომელიც გამოიხატება ენის სისტემაში დაშვებული გრაფიკული ვარიანტების მონაცვლეობაში.

შეიძლება გამოიყოს ბევრათა გრაფიკული ფიქსაციის საშუალებათა კონვერგენციის ორი სახე:

- 1) მარტივი კონვერგენცია, რომელიც ეფუძნება მხოლოდ ენობრივ სისტემაში არსებულ გრაფიკულ ასიმეტრიას; და 2) კომპლექსური კონვერგენცია, რომელსაც საფუძვლად უდევს ისეთი ფაქტორები, როგორიცაა: ა) გრაფიკული ასიმეტრია და მ) მარცვლის სტრუქტურა, გრაფემის მდებარეობა მახვილიან მარცვალთან მიმართებით, აღნიშნული ფონემის კუთვნილება ამა თუ იმ გრამატიკული პარადიგმისადმი, გრაფემის გარემოცვა და ა.შ.

### SUMMARY

*E. Ruseishvili*

In study language morphological orthography, traditional-historical and etymological principles are poorly motivated. The use of these principles leads to asymmetry in the language of graphics in synchronous levels. As a result, in chat rooms noticed the voice graphical fixation convergence, which is expressed in a graphical language options to allow alternation.

We can distinguish two convergence faces of voice graphical fixation:

1. Simple convergence, which is based on the linguistic system of the graphical asymmetry;
2. Complex convergence, which is based on such factors as:
  - a) graphical asymmetry;
  - b) grain structure, which respect the phonemes belonging to certain grammatical paradigms, grapheme circle, etc.